

Asia: VM119:00/2018

Selvitys keinoista ehkäistä kotitalouksien velkaantumista

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot mietinnöstä

FINE pitää tärkeänä, että kotitalouksien velkaantumiskehityksen hillitsemistä on arvioitu laajasti ja eri mahdollisuudet korjaaviin toimenpiteisiin on nostettu yleiseen keskusteluun. Velkaantumiskehityksen syyt ja vaikutukset ovat yhteiskunnallisesti laaja ja monimutkainen kysymys. Yleisesti toteamme, että esitetyt sääntelytoimet ovat kannatettavia ja oikeansuuntaisia. Osin ne kaipaavat vielä tarkentamista ja vaikutusarvioinnin syventämistä. Velkaantumiseen liittyvien ongelmien ehkäisemiseksi työryhmän ehdotusten lisäksi ja rinnalla on suunnitelmallisesti toteutettava toimia kansalaisten talouslukutaidon kehittämiseksi ja huolehdittava velkaongelmiin jo joutuneiden kansalaisten neuvonnan parissa työskentelevien tahojen riittävästä resursoinnista.

Huomiot keskeisistä ehdotuksista

Absoluuttinen 450 prosentin raja velkojen määrälle on selkeä. Sellaisenaan se ei kuitenkaan riittävästi huomioi luotonhakijan varallisuuden vaikutusta hänen tosiasialliseen velankantokykyynsä. Raja ei myöskään tehokkaasti jarruta vakuudettomien kulutusluottojen aiheuttamaa velkaantumiskehitystä, sillä se ei käytännössä vaikuta vuokralla asuvien velkaantumiseen. Lisäksi absoluuttinen raja voi olla ongelmallinen luotonhakijoiden tasapuolisen kohtelun kannalta silloin, kun se estää oman asunnon hankintaan otettavan lainan saamisen ensiasunnon ostajalta. Ensiasunnon ostajien osalta velkakattoa koskevaa sääntelyä tulisikin tarkastella laajemmin yhdessä mahdollisten muiden tukitoimien kanssa.

Käytännön elämäntilanteiden ja luotonmyönnön sujuvuuden kannalta esitetyt poikkeusmahdollisuudet ja joustot ovat tarpeellisia. Koska poikkeusmahdollisuus on ehdotetussa muodossaan määritelty pelkästään yleisellä tasolla ja vain osuutena luotonantajan luottosopimusten määrästä, poikkeusten käyttöä voi olla käytännössä kuitenkin hankala seurata ja erityisesti poikkeusten vaikutusten tasapuolista kohdentumista ei voida varmistaa. FINEn käytännön neuvontatyössä on tullut ilmi, että luotonhakijoiden odotukset ja vaatimukset luotonmyönnön tasapuolisuudesta ja sen perusteiden läpinäkyvyydestä ovat korkeat. Neuvontatyössä olemme havainneet myös kuinka lainsäädännössä asetetut raja-arvot ja niihin sallitut poikkeamat hämmentävät asiakkaita ja edellyttävät korostetun selkeää asiakaskommunikaatiota.

Enimmäisvelkasuhdetta koskevat säännökset eivät voi toimia luotettavasti ilman, että luotonantajilla on käytettävissään kattavat ja ajantasaiset rekisteritiedot luotonhakijoiden tuloista ja vastuista. Sen vuoksi tulorekisterin ja positiivisen luottorekisterin olemassaolo ja helppo käytettävyys ovat edellytyksiä ehdotetun sääntelyn käyttöönotolle. Niin kauan kuin laskennan perusteena olevat tiedot jäävät edes osittain luotonhakijan ilmoituksen varaisiksi, sääntely ei voi tehokkaasti toimia.

FINE kannattaa esitystä asuntoluottojen ensimmäistakaisinmaksuajan kirjaamiseksi lakiin. Enimmäistakaisinmaksuajan säätäminen lailla konkretisoi asiakkaalle velkavastuista aiheutuvaa maksurasitetta. Rajoittamisesta mahdollisesti seuraavien ongelmien välttämiseksi olisi kuitenkin myös tarpeen puuttua ehdotettua täsmällisemmin lyhennysvapaiden myöntämiseen, joiden käyttömahdollisuus samoin kuin mahdollisuus muuhun tarpeelliseen luoton uudelleen järjestelyyn olisi selkeästi kytkettävä velallisen elämäntilanteen muutoksiin tai odottamattomiin maksuvaikeuksiin.

Ehdotetut säännökset luotonmyöntäjän velvollisuudesta arvioida luotonhakijoiden maksukyvyttömyysriskejä vaikuttavat tässä vaiheessa vaikeaselkoisille ja mahdollisesti myös hankalasti ja kalliisti toteutettaville. On ehdottoman tärkeää, että luotonmyöntö perustuu kaikissa tilanteissa terveisiin ja selkeästi ennalta määriteltyihin perusteisiin. Asiakkaan maksukyvyyn ja -varan selvittäminen ovat olennainen osa luotonmyöntöä ja niiden arvioinnin perusteiden tulee olla selkeät. Jos tämän lisäksi päädytään myös esitetyn kaltaiseen erilliseen maksukyvyttömyysriskin arviointiin, tulee samalla huolehtia mahdollisuudesta tehdä kestäviä luottojärjestelyjä tilanteissa, joissa se on asiakkaan taloudenhallinnan kannalta järkevää.

FINE kannattaa taloyhtiölainoille esitettyjä maksimilaina-aikaa ja lyhennysvapaakieltoa. Ehdotukset selkeyttävät nykytilannetta ja edesauttavat kuluttajien ymmärrystä taloyhtiölainoista koituvista kustannuksista. Olennaisinta on, että luotonmyönnössä kiinnitetään asunnon ostajan huomio siihen, kuinka suuri osuus asunnosta tulee todellisuudessa yhteen laskettuna hankittavaksi velalla.

FINE kannattaa myös esityksiä viranomaisten tehtävien jaon ja valvontavastuiden selkiyttämiseksi. Samalla tulee kuitenkin varmistaa, että sekä Finanssivalvonnalla että osaltaan kuluttajaluottomarkkinoita valvovalla Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on molemmilla tehtäviensä kannalta riittävät resurssit niille asetettujen valvontatehtävien tehokkaaseen hoitamiseen.

1. Laki luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

2. Laki Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta

-

3. Laki Finanssivalvonnan valvontamaksusta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

-

4. Laki eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä

-

5. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 5 luvun 1 §:n ja 7 luvun 1 §:n muuttamisesta

-

6. Laki kuluttajansuojalain muuttamisesta

-

Oikeusministeriön asetus kuluttajan luottokelpoisuuden arvioinnissa käytettävistä oletuksista

-

Reunanen Elli
FINE Vakuutus- ja rahoitusneuvonta